

каcyjnych publicznego monitorowania wdrażania strategii, jej obecnych i końcówek i konsekwencji, które są zasadniczo ujawnieniem pewnych ważnych celów strategicznych i priorytetów, które osiąga się interesy pewnej wspólnoty terytorialnej i do przyjemności. Jego zbiorowe potrzeby. Szczególna rola w zapewnieniu sprzeczności i odpowiedzialności władz lokalnych opiera się dziś na temat monitorowania publicznego. W odniesieniu do procesu uznania, przede wszystkim o monitorowaniu społeczeństwa planowanych wyników wdrażania strategii ze względu na zaspokojenie potrzeb społeczności terytorialnej. W ten sposób zintegrowany model funkcjonalny innowacyjny system rozwoju społeczności terytorialnych zapewnia synergiczny wpływ zarządzania poprzez wdrażanie odpowiednich funkcji, a także zapewnia holistyczną reprezentację procesów, zasobów, obiektów (infrastruktury) działań innowacyjnych, które tworzą innowacyjne podstawa rozwoju istotnych strategii rozwoju.

Bibliografia:

1. Sharov Yu nauka. PR. - D.: Nadu Nadd. - 2015.
2. Chicarenko I. A. Formacja systemu zarządzania innowacyjnym rozwojem społeczności terytorialnych: monografia / I. A. Chikarenko. - D. Nadu Nadu, 2014 - 338 p.

Стрельников В. Ю.

доктор педагогічних наук, професор
кафедра спеціальної освіти і соціальної роботи,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ФАСИЛІТАТОРА У МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Автором узагальнено власні практичні напрацювання з формування навичок фасилітатора у майбутніх фахівців сфери соціальної роботи. Розкрито суть фасилітаційного підходу і запропоновано систему ефективних навичок фахівця сфери соціальної роботи як фасилітатора. Показано можливості застосування на засадах фасилітації сучасних технологій навчання. Доведено, що використання фасилітаційного підходу у навчальному процесі кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи є перспективним і актуальним напрямом для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців сфери соціальної роботи.

Ключові слова: фасилітація, формування, майбутній фахівець сфери соціальної роботи.

У наших попередніх дослідженнях [4, с. 49–53; 5, с. 45–51] з'ясовано, що професійна фасилітація є: 1) організацією процесу групової роботи, спрямованої на прояснення і досягнення групою поставлених цілей; 2) процесом, який підвищує ефективність групової роботи, сприяє залученню та зацікавленості учасників, розкриттю і максимальному включенню їхнього потенціалу; 3) простором, у якому виявляються проривні рішення, інсайти, актуалізується колективний інтелект; 4) мистецтвом залучення розуміння, мислення й енергії усіх учасників до колективної творчості; 5) набором практик, які полегшують виконання завдань групи, оптимально використовують відведений час та індивідуальні здібності кожного її учасника; 6) не простою сумою зусиль членів групи, а синергією у кращих своїх проявах; 7) способом допомогти групі якнайкраще мислити; 8) мирною революцією або колективною еволюцією.

Для формування навичок фасилітатора у майбутніх фахівців сфери соціальної роботи важливо розуміння, що фасилітаційний підхід докорінно відрізняється від традиційного обговорення у студентській групі з використанням інформаційних технологій [1; 2, с. 60–64; 3, с. 42–45]. Так, традиційній роботі з групою властиві: 1) узурпація більшої частини часу активними майбутніми фахівцями сфери соціальної роботи, які швидше міркують; 2) сприймання запитань як викликів («хіба я сказав чи зробив неправильно?»); 3) перебивання, втручання в розмову; 4) уникнення відмінних точок зору, які розглядаються як конфлікти; 5) відсутність уваги до думки інших, зайнятість кожного формулюванням власної; 6) вирішення проблеми настає тоді, коли хтось сформулює правильну відповідь.

За фасилітаційного підходу ці ж ознаки мають відмінне, і, навіть, протилежне значення: 1) у пошуку рішення беруть участь усі майбутні фахівці сфери соціальної роботи; 2) запитання застосовуються для заохочення членів групи, прояснення суті висловленої пропозиції; 3) кожен може вільно висловити свою думку; 4) співіснування протилежних точок зору, складність обговорюваного питання потребує думки кожного учасника; 5) слухання думки кожного як важливої для вирішення обговорюваної проблеми; 6) вирішення проблеми настає, коли всі зрозуміють найкращу аргументацію і погодяться з нею.

Майбутній фахівець у сфери соціальної роботи, як фасилітатор, експерт з методів групової взаємодії, має *вміти: організувати* навчальний

процес, залучити до нього клієнтів, структурувати роботу групи для досягнення спільної мети; *створювати* навчальне середовище, у т. ч. віртуальне, де ефективним є процес групової взаємодії, де нові ідеї, знання, інсайти генеруються через креативну взаємодію учасників (колективна мудрість); *слідкувати* за виконанням завдання і за взаємозв'язками клієнтів, їхніми позитивними відчуттями і світосприйняттям.

Нами виділені уміння, які можуть бути відшліфовані до рівня навички майбутнім фахівцем у сфері соціальної роботи як фасилітатором, важливі в умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти. Серед них такі:

- навичка прояву віртуального терпіння, поваги до різних стилів спілкування клієнтів, для прикладу – авторитарного, ділового, зверхнього, конформного, байдужого, відчуженого, формально-толерантного, агресивного; «спільної творчості», «дружньої прихильності», «загравання», «заякування», «дистанції», «менторський»;
- навичка перефразування сказаного клієнтом: повтор його думки іншими словами; цим майбутній фахівець у сфері соціальної роботи дає зрозуміти, що почув клієнта і цим підтверджує його право на власну думку;
- навичка розпитування – для уточнення позиції клієнта, прояснення суті його рішення проблеми, допомога йому у формулюванні власної ідеї;
- навичка віддзеркалення того, що сказав клієнт, – для прискорення темпу повільних дискусій, покращення роботи щойно сформованих мікрогруп, появи довіри між учасниками дискусії;
- навичка фіксування ідей – спочатку записуються, а потім обговорюються й аналізуються;
- навичка стекингу (від англ. *stacking* – «укладання в стопку») – встановлення послідовності висловлювань клієнтів, черговості, якщо бажачих висловитися декілька;
- навичка трекінгу (від англ. *tracking* – «відслідковування, супровід») – відслідковування декількох ліній обговорення у випадку розгалуження ідей вирішення проблеми; пізніше організовується їхнє обговорення у групах чи парах;
- навичка підбадьорення учасників дискусії, яка дає можливість їм висловитися, залучає до діалогу («Хто ще бажає поділитися своїми ідеями? Чи є у вас якісь приклади?»);
- навичка урівноваження напрямку дискусії, якщо вона задана першими учасниками і йде в одному «руслі», слід подати альтернативні позиції, розширити дискусію («Чи є з цього питання інші погляди?»);

- навичка залучення до розмови затятих «мовчунів», для чого треба бути уважним до невербальних проявів, які засвідчують готовність клієнта включитися в процес дискусії, розуміти появу в нього бажання висловитися, постійно наголошувати на важливості думки кожного;
- навичка визнання почуттів учасників дискусії, «приєднання» до їхнього внутрішнього світу («Ви маєте право демонструвати свої почуття...», «Мені прикро, що Ви, напевно, засмучені зараз», «Напевно, досить образливо (чи страшно, прикро, принизливо, соромно), коли говорять...»);
- навичка прийняття іншої точки зору, адже будь-яка з них має право на існування; визнавати різні точки зору, не переходячи на якусь із них;
- навичка емпатії (розуміння відносин, почуттів, психічних станів інших у формі співпереживання) – подумки перебувати на місці іншої людини («Відчуваю, як вам на цю тему складно говорити...»);
- навичка навмисного мовчання, тримання паузи (за потреби зупинити дискусію – «Давайте зробимо паузу, щоб ми зрозуміли, які наслідки матиме те, що відбувається...»);
- навичка лінування (компонування), тобто вміння всі «недокомпоновані» частини обговорюваного проекту довести до кінця і пов'язати між собою у зрозумілий довершений формат («Як Ваша пропозиція стосується проекту, який ми зараз обговорюємо?»);
- навичка пошуку точок перетину для вирішення проекту, яка необхідна в умовах поляризації дискусії, пошуку чогось спільного, об'єднуючого, хоча й не очевидного;
- навичка уважного слухання, навіть за наявності своєї, навіть протилежної, точки зору; це необхідно для позначення певних позицій, виходячи з конкретних ролей учасників дискусії (лідера групи, керівника, активного учасника, спостерігача);
- навичка підведення підсумків дискусії, адже в груповій роботі важливо її узагальнити, зробити резюме, перефразувавши своїми словами те, що відбувалося, у до чого прийшли в процесі дискусії;
- навичка структурування висловлених ідей на вкрай важливі, необхідні й частково доречні та встановлення порядку їх подальшого обговорення й реалізації («Означені питання стосуються різних тем, давайте будемо розглядати окремо в такій послідовності...», «Запропоновані рішення стосуються різних рівнів узагальнення, кожному варто приділити увагу...», «Як можна описати структуру вирішення обговореної проблеми?»);

– навичка формулювання висновку («Якими словами можна описати найточніше висновок з обговорення?», «Сформулюємо висновок таким чином...», «Можливо, є інші формулювання?», «Які переваги означеного формулювання?»).

Це не повний перелік навичок майбутнього фахівця у сфері соціальної роботи як фасилітатора, які застосовуються умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти.

Однак, масове застосування означених складників формування професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи в сучасних умовах є досить проблематичним через матеріальні, психологічні й організаційні чинники. Однак, у навчальному процесі кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи використання фасилітаційного підходу в інформаційно-комунікаційних технологіях довело їхню перспективність і актуальність для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. У майбутньому на їх основі вони будуть прагнути ствердитись як професіонали, доводитимуть своє право на подальшу творчість і новаторство, кращі умови праці та її оплати.

Список використаних джерел:

1. Гуманізація педагогічного процесу у вищій школі: колективна монографія / керівник колективної монографії д. пед. н. Л. В. Лебедик. Полтава : ПУЕТ, 2020. 196 с. URL : [dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9284/1/Кафедральна тема ПСН моногр. 2.pdf](https://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9284/1/Кафедральна%20тема%20ПСН%20моногр.%202.pdf)
2. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 60–64. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10124/1/Lebedyk.pdf>
3. Лебедик Л. В. Професійний розвиток майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи засобами інформаційних технологій. *Проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога в контексті Концепції «Освіта впродовж життя»* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Краматорськ, 10 грудня 2020 р. / відп. ред. Д.В. Малєєв. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. С. 42–45. URL : <https://ojs.ukrlgos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/10.12.2020>.
4. Лебедик Леся, Стрельніков Віктор. Інтерактивні технології навчання майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. *Імідж сучасного педагога*

за. 2020. № 4 (193). С. 49–53. URL : http://isp.poippo.pl.ua/article/view/212383/pdf_76

5. Стрельніков Віктор, Іленко Наталія, Литовченко Ірина, Ніколішина Елла. Навички викладача-фасилітатора для формування професійних компетентностей лікарів-стоматологів в умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 1 (196). С. 45–51. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/224351>

Стрілко Д.Л.

викладач кафедри правознавства та фінансів
Полтавського інституту економіки і права
Університету «Україна»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Системний аналіз чинного законодавства щодо інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України довів, що стверджувати про цілісну та взаємоузгоджену систему нормативно-правових актів у цій галузі передчасно. Чинне законодавство потребує подальшого вдосконалення з метою активізації належного рівня інвестиційної діяльності, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та прискорення його розвитку, вирішення соціальних проблем на селі для забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України в цілому.

Ключові слова: інвестиційна діяльність; законодавство; сільськогосподарське виробництво; аграрний сектор економіки України.

Постановка проблеми. Сільськогосподарське виробництво значною мірою залежить від кліматичних умов та сезонності. Нестача капіталу та матеріальних ресурсів, втрата висококваліфікованих робітників, відсутність якісного обладнання та механізації сільськогосподарського виробництва, занепад соціальної інфраструктури негативно позначились на підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників.

Для ефективного здійснення сільськогосподарського виробництва необхідно оновити та вдосконалити основні методи технології виробництва та технічного забезпечення, а також впроваджувати наукові розробки, що вимагає інвестицій у сільське господарство. Тому правове регулюван-

Стрельніков В.Ю.	Формування навичок фасилітатора у майбутніх фахівців сфери соціальної роботи	533
Стрілько Д.Л.	Правове регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі	538
Тимченко Г.П., Менюк Д.О.	Перегляд судових рішень, що набрали законної сили, як елемент права на справедливий суд	544
Товста С.	Проблеми самочинного будівництва в розрізі юридичної практики	547
Цибанєв О.	Стадії процедури перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення	549
Чубенко І.	Державне замовлення як форма співробітництва держави і підприємств	554
Шабуневич С.Н.	Принцип верховенства права как основа развития современного правового государства	559
Яременко М.О.	Гендерна рівність у трудових відносинах	563

СЕКЦІЯ 4.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Артюх-Пасюта О.В.	Формування організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки СТОВ «Удай-Агро»	566
Веретіна Ю.В.	Наукові підходи до стратегічного оцінювання інновацій на підприємстві	571
Воробйова О.О.	Інституту банкрутства невід'ємний елемент ринкової економіки в Україні	574
Данілішина А.В.	Цифрове золото, як потенціал світових грошей	580
Жарова О.В.	Інноваційна діяльність підприємства: теоретичний підхід	582
Živitere M.	Анализ финансового состояния предприятия: основные этапы проведения	585
Кушніренко Т.В.	Національна екологічна політика України: стан та перспективи розвитку	588
Ладутько В.К.	Оценка регулирующего воздействия как инструмент повышения эффективности нормотворчества в налоговой сфере	593
Левитская А.П.	Аудит финансовой отчетности на базе МСА	598
Лісконог М.Р.	Шляхи поліпшення стану та структури майна підприємства і джерел їх утворення	602
Мілька А.І.	Нормативно-правове регулювання консолідованої фінансової звітності	607